

ІННОВАЦІЇ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Перехід людства від індустріального виробництва до науково-інформаційних технологій, формування необхідних знань об'єктивно висувають серед найбільших пріоритетів науки як сферу, що продукує нові знання, і освіти як сферу, що долучає до знань суспільство в цілому і кожну людину зокрема. Саме від рівня розвиненості людини все більше залежатиме успіх будь-якої виробничої діяльності й життєдіяльності взагалі.

Стратегічні напрями модернізації освіти і науки, перевага цих сфер у суспільному розвитку України визначаються об'єктивними тенденціями загальноосвітнього розвитку і тісно пов'язані з ними внутрішньодержавними процесами. Зараз українська економіка переживає глибоку кризу, головною причиною якої було довготривале нехтування людським капіталом, в тому числі сферою освіти.

Європейські країни розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідним вмінням та знанням для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, яким знанням необхідно навчити і як, що має бути результатом навчання. По-перше, освіта є найважливішим інструментом соціалізації, а проблемна освіта виховує проблемного члена суспільства. По-друге, низькокваліфікована робоча сила не може вивести економіку з кризи, сприяти її переходу на інноваційні рейки. По-третє, оскільки наша держава намагається прямувати до євроінтеграції, їй треба привести систему освіти у відповідність європейським стандартам.

Отже, без сумніву, є необхідність подальшого реформування освітньої галузі в Україні на основі європейського та вітчизняного досвіду, а також з'ясування ролі й місця освіти України в системі освіти світу, здійснення аналізу основних принципів організації освітнього процесу в контексті світового досвіду для подальшого використання у процесі вдосконалення освітньої системи в Україні, розробки освітньо-правових рекомендацій щодо подолання її недоліків.

Зважаючи на актуальність досліджуваної тематики, різні аспекти розвитку освітньої галузі достатньо широко висвітлені в працях багатьох учених і практиків: В. Андрущенко, Т. Боголіб, О. Грішнєвої, Є. Жильцова, К. Корсака, М. Лукашенка, С. Мамонтова тощо.

Система освіти в Україні, як і більшість інших сфер, перебуває у стадії реформування. Проте далеко не всі заходи, що їх було прийнято у ході змін системи освіти за час незалежності, були вдалі. Саме систематичне прийняття невдалих рішень призвело до майже кризового на сьогодні стану освіти в нашій державі.

Найбільш проблемними в системі освіти залишається загальна середня школа і професійно-технічна освіта, хоча ця ланка відіграє провідну роль у формуванні трудового потенціалу країни.

Державні стандарти затверджує Кабінет Міністрів України не частіше одного разу на десять років. Актуальність і доцільність тих чи інших навчальних предметів, збереження обсягів та кількості програмних годин не стали предметом широкого обговорення. Не було проведено аналізу світових тенденцій зростання обсягів інформації та знань, який обґрунтував би доцільність конкретних дій.

Як правило, впровадження чогось нового в зміст освіти гальмується на місцях. Це викликано небажанням змінювати звичний підхід до освіти, здебільшого через вже існуюче велике навантаження, неадекватну заробітну платню або занадто великий вік учителів, що вже є не готовими до змін.

В Україні не було зроблено аналізу стану освіти. Такі дослідження регулярно проводять розвинуті країни Заходу, вони були проведені після розвалу соціалістичного табору в більшості країн Центральної та Східної Європи. В Україні якість освіти дотепер вимірюється переважно внутрішніми показниками, а не прийнятими у світі критеріями успішності й експертними оцінками. Тому існують розбіжності в оцінці якості української освіти самими

українцями та навколишнім світом. Більшість опитуваних (переважно ними були чиновники системи освіти) – біля 80% – вважали нашу освіту не гіршою, а може і кращою з усіх у світі. У той же час міжнародна спільнота ставить нас поруч з країнами третього світу, і неефективність і неконкурентоздатність наших підприємств напряму пов'язані з низьким рівнем підготовки наших фахівців.

Загострилося питання щодо забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів підручниками. Деякі із підручників надходять у такій кількості, що їх розподіляють по одному примірнику на 3-х – 4-х школярів. Типовою є ситуація, коли підручники або основна їх частина потрапляють до шкільної бібліотеки в середині навчального року – тобто в той час, коли навчальний процес уже триває, й учні змушені були придбати ті самі підручники в торговельній мережі.

Останнім часом напрями та якість підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах не відповідають вимогам сучасного виробництва. Професійно-технічній освіті властиві загальні проблеми української освіти: низька заробітна плата, що стимулює відплив робочої сили за кордон; неналежний матеріально-технічний стан навчальних закладів професійно-технічної освіти; сформований негативний стереотип непрестижності робітничих професій; застаріла методична база системи професійно-технічної освіти; негативна демографічна ситуація; відсутність певних галузевих закладів професійно-технічної освіти тощо.

Головна проблема сучасної професійно-технічної освіти в Україні полягає в тому, що вона не відповідає потребам сьогоденної економіки. З часу розпаду СРСР змінилась економічна ситуація в Україні, форма власності багатьох підприємств, законодавство, але система профтехосвіти не змінилась, більш того, вона є гальмом розвитку ринку праці і економіки в цілому. Вона не відповідає потребам роботодавців як в Україні, так і в світі. Система профтехосвіти існує в державі відокремлено від потреб та взаємозв'язку з ринком праці. Вона повністю централізована, сама визначає потребу у кількості учнів, сама формує собі держзамовлення, існує за бюджетні кошти, не зацікавлена в кінцевому результаті – тобто працевлаштуванні і якості підготовки професійних кадрів. Внаслідок цього значні бюджетні кошти, а це біля 1,8 млрд. грн., витрачаються неефективно, про що свідчать висновки Рахункової Палати на протязі останніх 5 років.

Нагальним є питання наповнюваності профтехнічних закладів, кількості охочих навчатися робітничій професії. Причиною цього є низький престиж робітничих професій, що склався за останні роки. Ще одним чинником зменшення числа учнів у системі профтехосвіти і, відповідно, майбутніх робітничих кадрів, стало спрощення доступу до вищої освіти, що, в свою чергу, обернулося ще й разючим зниженням якості та авторитету самої вищої школи.

Вважаємо, що для вирішення зазначених проблем необхідно:

– Забезпечити адекватний до ролі вчителя в суспільстві його соціально-економічний і морально-правовий статус, прирівнявши його до статусу державного службовця.

– Сприяти розвитку психолого-педагогічних досліджень; створити умови для залучення до школи здібних і досвідчених педагогів в науковими ступенями; відродити практику діяльності педагогів-експериментаторів.

– Підвищити відповідальність педагогічних працівників всіх рівнів за результатом своєї праці; встановити дієві механізми контролю за кінцевими результатами праці вчителя.

– Органам місцевого самоврядування, виконавчій владі невідкладно провести обстеження всіх освітніх навчальних закладів, скласти перелік об'єктів, які перебувають в аварійному стані й потребують термінового капітального ремонту та реконструкції. Провести ремонт, будівництво всіх шкільних спортивних майданчиків, басейнів, дослідних ділянок, теплиць тощо.

– Знизити межу наповнюваності класів і поділу їх на підгрупи за принципами особисто-орієнтованого навчання.

– Для випускників вищих навчальних закладів, що планують в подальшому працювати викладачами вищів, створити умови, за яких кваліфікаційну категорію вони повинні отримати в середній школі. Можливо, деякі з них залишаться викладачами у школі.

– Сприяти динамічному розвитку мережі навчальних закладів різних форм власності в кожному районі з урахуванням нинішнього й очікуваного складу випускників шкіл, їх інтересів, потреб і покликання, а також регіональної специфіки та потреб ринку.

– Впровадити оподаткування (податкові канікули) підприємств, які виступають меценатами державних навчальних закладів або організовують власні заклади професійної освіти.

– Створити фонд розвитку освіти, куди б спрямовувалося не менше одного відсотка від реалізації товарної продукції.

– Прийняти Закон про обов'язкове відрахування 10% прибутку на інформатизацію школи компаніями, які займаються інформаційними технологіями.

– Встановити жорсткий контроль за телерадіопростором. Запровадити законодавчі норми, при яких би жодна телерадіокомпанія не мала права існувати, не виділяючи ефірний час для освітніх і культурних програм.

Л. В. Беззубко,

*доктор наук з державного управління, професор,
Донбаська національна академія будівництва і архітектури*

МЕНЕДЖМЕНТ МІСЬКОГО І ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Спеціалізація навчання у вищих професійних закладах освіти зумовлена особливостями й напрямками розвитку економіки та народного господарства в цілому. Це своєрідне соціально-економічне замовлення суспільства на підготовку фахівців високої кваліфікації. Нині в Україні підготовка фахівців у ВНЗ ведеться із 78 напрямів, 332 спеціальностей бакалавра, 337 – спеціаліста, 334 – магістра. З метою розширення можливостей використання фахівців, цілеспрямованої їх підготовки і кращої адаптації до умов конкретної практичної діяльності запроваджена велика кількість спеціалізацій. З кожним роком з'являються потреби в підготовці кадрів з усе нових і нових спеціальностей. Це зумовлює необхідність введення навчальних дисциплін, опанування якими забезпечувало б якісну підготовку фахівців [1].

Україна є високо урбанізованою державою. Майже 70% її населення мешкає у містах, частка сільського населення становить приблизно 30% і має динаміку до подальшого скорочення. У теперішній час в Україні є 459 міст (із них 180 міст республіканського и обласного підпорядкування), в яких проживає 31378,6 тис. осіб. На 1 січня 2013 року міське населення становило 68,8%. Кількість мешканців міст свідчить про необхідність створення розвинутої міської інфраструктури.

Стратегічним завданням соціально-економічного курсу реформ української держави є створення соціально-орієнтованої ринкової економіки з розвинутим сектором міського господарства. У даному контексті, а також враховуючи структурно-інноваційний напрям економічної трансформації суспільства, важливою складовою ринкових перетворень стає всебічний розвиток міського господарства, особливо такої його складової, як житлово-комунальне. За відносно недовгий період свого існування в Україні міське господарство стало значним джерелом виробництва послуг, створення робочих місць на ринку праці, поповнення бюджету держави. Нормальне життя сучасних міст і населених пунктів неможливе без роботи спеціалістів міського господарства. Виникає проблема здійснювати підготовку фахівців в цій галузі, забезпечення навчального процесу посібниками, підручниками, методичним забезпеченням. Особливо слід зазначити необхідність в сучасних умовах здійснювати підготовку фахівців для роботи в житлово-комунальному господарстві.

Реформування житлово-комунального господарства (ЖКГ) можливе тільки за наявності необхідної кількості та відповідної кваліфікації кадрів. Для реалізації завдань реформування галузі потрібні спеціалісти з менеджменту, економіки та управління нерухомістю, в тому числі управління загальним майном в об'єднанні співвласників багатоквартирних будинків (ОСІБ), сервісному обслуговуванні, що застосовують методи бізнес-планування. Необхідний комплексний підхід до формування системи підготовки та перепідготовки кадрів,